

9.SINIF

VİDEO KONU ANLATIMI
VİDEO SORU ÇÖZÜMÜ

destek

TARİH

DEFTER KİTAP

- **ÖZEL DERS FORMATI**
- **VİDEO DESTEK KONU ANLATIMLARI**
- **DESTEK SORULARI**
- **KONU TESTLERİ**
- **HAFTA SONU ÖDEVLERİ**
- **YAZILIYA HAZIRLIK SORULARI**

EMRE UÇAR
ALPER ELİRİ
MURAT GÜRSOY

ens
EĞİTİMİN MİLLİETİ BİRLEŞİR

156
Video Konu Anlatım

320
Destek Sorusu

378
Konu Tekrar Sorusu

166
Hafta Sonu Ödevi Sorusu

40
Yazılıya Hazırlık Sorusu

904
Toplam Soru

Google Play Store'dan
ya da

App Store'dan

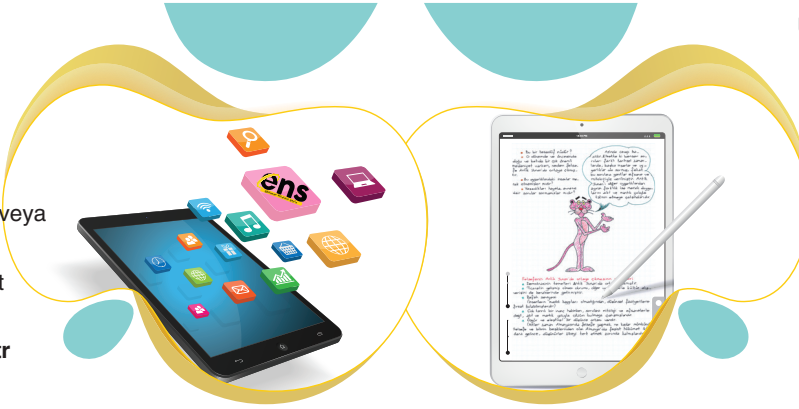
ens
Eğitimde Nitelikli Sayfa

uygulamasını telefonunuza veya
tabletlerinize indirin.

Akıllı telefon ya da tablet
kullanmıyorsanız

www.ensyayinlari.com.tr
adresimizden

VİDEO KONU ANLATIMLARI'na
ve **VİDEO SORU ÇÖZÜMLERİ**'ne
kolaylıkla ulaşabilirsiniz.

Uygulamayı kullanarak evde,
okulda, otobüste kendinizi
hazır hissettiğiniz her yerde
VİDEO KONU ANLATIM-
LARI'ni ve **VİDEO SORU**
ÇÖZÜMLERİ'ni
izleyebilirsiniz. Her ünitenin
başında videoların içerikle-
riyle ilgili yönerge verilmiştir.
Bu yönergelerden hareketle
istediğiniz konunun videosunu
izleyebilirsiniz.

Available on the iPhone
App Store

ANDROID APP ON
Google play

www.lisedestek.com

Available on the iPhone
App Store

ANDROID APP ON
Google play

9. SINIF TARİH DEFTER KİTAP

Copyright©

Bu kitabın her hakkı yayınevine aittir.

Hangi amaçla olursa olsun, bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayınlayan ve yayınevinin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayınlanması ve depolanması yasaktır.

ISBN

978 - 625 - 8160 - 03 - 1

2408-1-22

Genel Yayın Koordinatörü

Biltan BÖYÜKOCAKOĞLU

Yazarlar

Emre UÇAR

Alper ELİRİ

Murat GÜRSOY

Editör

Nuri SOYUDURU

Dizgi / Tasarım

ENS Yayınları Dizgi Birimi

İLETİŞİM

Ostim Mahallesi 1207. Sokak 3/C-D Ostim /Yenimahalle/ANKARA

Tel: (0312) 395 13 96 Fax: (0312) 394 10 04

SUNUŞ

Değerli Öğrencilerimiz,

Uzun soluklu bir yolculuk olan öğrenme sürecinin önemli bir döneminden geçmekteyiz. Etkili ve kalıcı öğrenmelerin temellerinin atıldığı bu dönemde ENS Yayınları olarak zorlu sürecinizde yanınızda olmak ve işlerinizi kolaylaştırmak amacıyla Destek Serisi Defter Kitaplarını büyük bir titizlikle hazırladık.

Yeni müfredata uygun olarak hazırlanan Defter Kitaplarla, hızlı-etkili ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmeyi sağlamak hedeflenmiştir. Ara sınıf alanında bir çığır açacağını düşündüğümüz projemiz, tüm eğitim kurumlarının ve ara sınıf grubu öğrencilerimizin konu ve soru ihtiyacını karşılayacak şekilde kurgulanmıştır.

Ara sınıflarda öğretmenlerin öğrencilerle etkileşim hâlinde ders işlemesine imkan sağlayan Defter Kitaplar, öğrenilen bilgileri pekiştirecek yeterli sayıda uygulama sınavını ve testleri içerisinde bulundurmaktadır.

ENS Defter Kitapları;

- haftalık bölümler
- her haftada video destekli konu anlatımları
- açık uçlu destek soruları
- konu testleri
- hafta sonu ödevleri
- her 8 haftanın sonunda yazılı hazırlık çalışmalarından oluşmaktadır.

İŞLER Yayınları çatısı altında doğan ve yayıncılık tarihinde iz bırakacağını düşündüğümüz DEFTER KİTAP'lar Eğitim Terbiye Kurulu Başkanlığının müfredat programı esas alınarak hazırlanmıştır.

Titiz bir çalışmanın ürünü olan bu eserin hazırlanmasında emeği geçen editörümüz Nuri SOYUDURU ve dizgi ve sayfa tasarımı uzmanımız Ayşe SIRAKAYA ÜZPEK'e teşekkür ederiz.

Zorlu süreçlerinde tüm öğrencilerimizin büyük "Destek"çisi olmak dileğiyle...

ENS YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

ÜNİTE 1: TARİH NEDİR?

1.Hafta: Tarih ve Zaman	6
2.Hafta: Tarihe Yardımcı Bilimler	14

ÜNİTE 2: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

3.Hafta: İnsanlığın İlk Dönemleri	22
4.Hafta: İlk Çağ Medeniyeti	30
5.Hafta: Diğer İlk Çağ Uygarlıkları	36

ÜNİTE 3: ORTA ÇAĞDA DÜNYA VE TOPLUM

6.Hafta: Kavimler Göçü ve Orta Çağda Siyasi Yapılar	44
7.Hafta: İmparatorluklarda Sosyo-Ekonomik ve Askeri Güç	52
8.Hafta: Orta Çağda Ticaret	60
1. Dönem 1. Yazılı	65
9.Hafta: Orta Çağda Askeri Organizasyonlar ve Kanunların Gelişimi	70

ÜNİTE 4: İLK VE ORTA ÇAĞDA TÜRK DÜNYASI

10.Hafta: Avrasya'da Türk İzleri	78
11.Hafta: I. Göktürk Devleti	88
12.Hafta: Uygur Devleti	96
13.Hafta: Boydan Devlete	106
14.Hafta: Kavimler Göçü, Nedenleri ve Sonuçları	115
15.Hafta: Diğer Türk Devletleri ve Toplulukları	124

ÜNİTE 5: İSLAM MEDENİYETİNİN DOĞUŞU

16.Hafta: İslam Medeniyetinin Doğuşu	134
1. Dönem 2. Yazılı.....	139
17.Hafta: İslamiyet'in Yayılması	144
18.Hafta: Hz. Muhammed Dönemi Siyasi Gelişmeler	152
19.Hafta: Hayber'in Fethi ve Mute Savaşı	160
20.Hafta: Dört Halife Dönemi	168
21.Hafta: Hz. Ali Dönemi ve İç Mücadeleler	176
22.Hafta: Emeviler	184
23.Hafta: Endülüs Emevileri Dönemi	193
24.Hafta: Abbasiler	200
2. Dönem 1. Yazılı.....	207
25.Hafta: Mısır'da Kurulan Türk Devletleri	212
26.Hafta: Bilim Medeniyeti	220

ÜNİTE 6: TÜRKLERİN İSLAMİYETİ KABULÜ VE İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİ

27.Hafta: İlk Müslüman Türk Devletleri	228
28.Hafta: Gazneliler Devleti	236
29.Hafta: Türk İslam Devletleri'nde İlk Yazılı Eserler	244
30.Hafta: Oğuzlar'ın İslamiyeti Kabulü ve Büyük Selçuklu Devleti.....	252
31.Hafta: Melikşah Dönemi.....	260
32.Hafta: Büyük Selçuklu Devleti'nde Yönetim ve Toplumsal Yapı	266
2. Dönem 2. Yazılı.....	273
CEVAP ANAHTARI	276

1-8. HAFTALAR ARASINI KAPSAMAKTADIR

KAZANIMLAR

1. Hafta

- 9.1.1 Bir araştırma alanı ve bilim dalı olarak tarihin konusunu, kapsamını ve diğer bilim dallarıyla ilişkisini açıklar.

2. Hafta

- 9.1.2 Tarih öğrenmenin amaç ve yararlarını kavrar.
- 9.1.3 Zamanı anlama ve anlamlandırmaya yönelik farklı yaklaşımları analiz eder..

3. Hafta

- 9.2.1 Kanıtlardan yola çıkarak yazının icadından önceki zamanlarda yaşayan insanların hayatı hakkında çıkarımlarda bulunur.
- 9.2.2 Yazının icadının insanlık tarihinde meydana getirdiği değişimi fark eder.

4. Hafta

- 9.2.3 İlk Çağ'da yeryüzündeki belli başlı medeniyet havzalarını tanıır.
- 9.2.4 İlk Çağ'da coğrafya ve iklimin, insanların hayat ve geçim tarzları üzerindeki belirleyici etkisini analiz eder.

5. Hafta

- 9.2.5 İlk Çağ'da siyasi gücün kaynaklarını siyasi organizasyon türleriyle ilişkilendirir.
- 9.2.6 İlk Çağ'da hukuk sistemlerinin oluşturulmasında etkili olan dinî ve beşerî kaynakları kavrar.

6. Hafta

- 9.3.1 Orta Çağ'da yeryüzünün çeşitli bölgelerinde kurulan siyasi ve sosyal yapıları tanıır.

7. Hafta

- 9.3.2 Orta Çağ'da tarım ve ticaretin yaygın ekonomik faaliyetler olduklarını kavrar.

8. Hafta

- 9.3.3 Orta Çağ'da Asya ve Avrupa'da askerî organizasyon biçimleri ile toplumların yaşam tarzları (konar-göçer ve yerleşik) arasındaki bağlantıları analiz eder.

I. Video Konu Anlatımı

1.1. TARİH NEDİR?

Geçmişte yaşamış insan toplulukları arasında meydana gelen olayları belgelere dayalı olarak, yer ve zaman belirterek sebep-sonuç ilişkisi ile objektif şekilde inceleyen bir bilim dalıdır.

Herodot, "insanların başından geçenleri kaydetme bilgisidir."

İbni Haldun; "Geçmiş araştırma, olayların sebeplerini bulmaktır."

Leopold Ranke; "Gerçekte meydana gelmiş olaylarla ilgilidir ve gerçeğin ne olduğu belgelerde saklıdır."

A. Cevdet Paşa; "Geçmişte olan olayları değerlendirmek ve ders çıkarmaktır."

Edward H. Carr; "Tarihçi ve olguların etkileşimidir. Bugün ile geçmişin bitmiş diyalogudur."

Halil İncelik; "Gerçek bir tarihçi için kaynaklara gitmek ve kaynakları iyi tenkit etmektir."

O halde tarih bilimi şu altı ilkeye dayanır:

1. Geçmiş	4. Yer-zaman
2. İnsan toplulukları	5. Sebep-sonuç ilişkisi
3. Belgeler	6. Objektiflik

▶ Destek Sorusu 1

Ünlü tarihçi Edward H. Carr'ın tarihi tanımlarken kullandığı, "tarih, bugün ile geçmişin bitmiş diyalogudur." sözü tarihin tanımında yer alan hangi unsurun önemine vurgu yapmaktadır?

▶ Çözüm 1

▶ Destek Sorusu 2

Tarih biliminin temel ilkeleri nelerdir?

▶ Çözüm 2

2. Video Konu Anlatımı

Tarih Biliminin Özellikleri

1. Asla tekrarlanamaz ve deney-gözlem yapılamaz.
2. Bütün tarihsel olaylar olayın geçtiği dönemin şartlarına göre değerlendirilir.
3. Tarih biliminde mutlak(kesin) bir bilgi yoktur. Yeni elde edilen buluntular ve kalıntılar mevcut tarihi bilgileri değiştirebilir.
4. Bütün tarihi olaylar birbirine sebep-sonuç ilişkisi ile bağlıdır.

Genel Olarak Tarih Biliminin Konusu

- ▶ Geçmişteki insan topluluklarının yaşayışları
- ▶ Toplumların gelenek-görenek ve töreleri
- ▶ Toplumların yaptığı savaşlar ve kurdukları siyasal ilişkileri
- ▶ Dini inanışları
- ▶ Sanatsal alanda yaptıkları çalışmaları
- ▶ Siyasi ve kültürel alanlardaki etkinlikleri

Örnek: **Siyasal:** Meşrutiyetin İlanı
Sosyal: Kavimler Göçü
Ekonomik: Coğrafi Keşifler
Kültürel: Yazının İcadı

▶ Destek Sorusu 3

Tarih biliminin kesinliğinin olmama nedenini açıklayınız.

▶ Çözüm 3

▶ Destek Sorusu 4

Marmaray kazıları sırasında insan iskeletleri ve gemi kalıntılarına rastlayan arkeologlar, "Kalıntıların MÖ 6500 lerden kaldığını ve bu durumun İstanbul tarihinin baştan yazılmasını gerektirecek bir keşif olduğunu belirtmişlerdir."

Yukarıdaki açıklama tarih biliminin hangi özelliğine vurgu yapmaktadır?

▶ Çözüm 4

3. Video Konu Anlatımı

Tarihin Kaynakları

Yazısız Kaynaklar	Yazılı Kaynaklar
✓ Taş-toprak ve kemik eşyalar	✓ Kitabeler (Yazıtlar)
✓ Obsidiyen aletler	✓ Çivi yazılı tabletler
✓ Mezarlar	✓ Kitaplar
✓ Silahlar	✓ Siyasal Antlaşmalar
✓ Diğer Arkeolojik buluntular	✓ Ferman ve Beratlar

Birinci el kaynak: Olayın geçtiği döneme ait tüm belgeler ve buluntulardır. Örneğin kitabeler, paralar, yazılı tabletler ve tüm arkeolojik buluntular.

İkinci el kaynak: Olaydan çok daha sonra yazılmış ya da olayın geçtiği dönemde yazılan kaynaklardan yararlanılarak yazılan kaynaklardır. Örneğin: Destanlar, ders kitapları ve dergiler.

Birinci el kaynak

İkinci el kaynak

▶ Destek Sorusu 5

Yazılı ve yazısız kaynaklar değerlendirildiğinde hangisi tarihi aydınlatmada daha kesin ve objektif etkiye sahiptir, nedenini açıklayınız.

▶ Çözüm 5

▶ Destek Sorusu 6

Tarihin yazılı kaynaklarına üç tane örnek veriniz.

▶ Çözüm 6

4.1 Video Konu Anlatımı

Tarih Biliminin Yöntemi

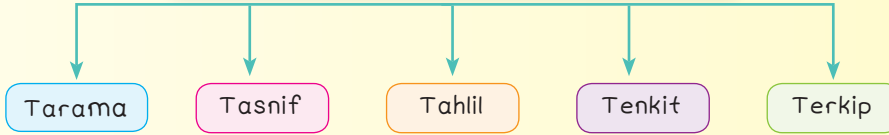
Yöntem; bilim dallarının sonuca ulaşmak ve araştırmalar yapmak için izlediği yola denir. Pozitif bilimlerin yöntemi deney ve gözlemdir. Pozitif bilimlerde olaylar laboratuvarlarda sayısız kez tekrarlanabilir. Oysa bu durum tarihi olaylar için geçerli değildir. Tarih, sosyal bilim dalıdır ve kendine özgü bir yöntemi vardır. Bu yöntemin en önemli basamağı kaynak taramadır.

Kaynaklara başvurulmadan tarihte herhangi bir olay ve olgu öğrenilemez. Kesin kaynaklara dayandırılmayan yorumlar, eksik ve yanlış bilgilere ulaşılmasına neden olur.

Tarihi bir araştırma yapılırken;

- ▶ Kaynaklar dikkatle incelenmeli
- ▶ Yorumlarda tarafsız (objektif) olunmalı
- ▶ Yeni bulunacak kaynaklarla tarihin değişebilirliği unutulmamalıdır.

Tarih araştırmalarında takip edilecek yöntemler şunlardır.

▶ Destek Sorusu 7

Pozitif bilimleri, tarih biliminden ayıran en önemli özelliği belirtiniz.

▶ Çözüm 7

▶ Destek Sorusu 8

Tarihi bir bilginin hangi durumlarda değişebileceğini açıklayınız.

▶ Çözüm 8

4. 2 Video Konu Anlatımı

Tarih Araştırmalarındaki Yöntemler

A. Tarama (Kaynak Arama - Belge Bulma)

Tarihi bilgilerin elde edildiği malzemelere kaynak (belge) denir. Tarihi olaylar hakkında doğru ve güvenilir olması için olayla ilgili kaynaklara başvurmak gerekir. Geçmişten günümüze kalan bütün kalıntılar ve eserler tarihin kaynaklarını oluşturur.

B. Tasnif (Sınıflandırma)

Elde edilen kaynakların zaman olarak önceliği, yazılmak istenen mekâna ve yazılacak konuya göre sınıflandırılmasına tasnif denir.

C. Tahlil (Çözümleme)

Elde edilen bilgi ve belgeler sınıflandırdıktan sonra, bu bilgilerin konu içinde yer alıp almayacağına veya hangi şekilde kullanılacağına çözümleme yapılır. Ayrıca bu belgeler karşılaştırılarak güvenilirliği incelenir.

D. Tenkit (Eleştiri)

Kaynakların veya elde edilen bilgilerin doğruluğunu araştırmak, süzgeçten geçirerek eleştiri yapılmasına tenkit denir. Buna göre, tarihçi herhangi bir eserin, kitabın, belgenin doğruluğunu, kendisine yarayıp yaramayacağını tespit etmesi gerekir.

E. Terkip

Tarihçinin, kaynakları tasnif, tahlil ve tenkit ettikten sonra bunları birleştirme, bir araya getirme işlemine terkip (sentez) yapma denir. Bilgilerin terkipi yapılırken tarihçi tarafsız olmalıdır ve tarihi olaylar meydana geldikleri zamanın şartlarına göre değerlendirilmelidir.

▶ Destek Sorusu 9

Tarihi olaylara günümüzün değer yargıları ve şartlarıyla bakmanın ortaya çıkabileceği sorunları açıklayınız.

▶ Çözüm 9

▶ Destek Sorusu 10

Tarih araştırmalarında kullanılan yöntemlerin hangi aşamasında tarihsel belgelerin doğruluğu değerlendirilir?

▶ Çözüm 10

1. Tarih geçmişte yaşamış insan topluluklarının yaşamış oldukları siyasi, sosyal, kültürel ve her türlü mücadelelerini yer ve zaman belirterek neden-sonuç ilişkisi içerisinde belgelere dayanarak objektif olarak inceleyen sosyal bir bilim dalıdır.

Buna göre tarih bilimi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurması
B) Objektif olarak değerlendirme yapması
C) İnsan faaliyetlerini konu alması
D) Araştırmalarını belgelere dayandırması
E) Araştırmalarında deney ve gözlemi kullanması
2. Tarih biliminin temel taşlarından biri de zaman kavramıdır. Bu kavram olaylar ve olgular arasında neden-sonuç ilişkisinin kurulabilmesi için şarttır.

Olay ve olgular arasında neden-sonuç ilişkisi kurulabilmesinde zaman kavramı;

- I. öncelik (iki olay veya olgudan hangisinin önce gerçekleştiği),
II. sonralık (iki olay ve olgudan hangisinin sonra gerçekleştiği),
III. dönersellik (dönemin koşullarının dikkate alınması)

gibi durumlardan hangilerinin bilinmesine katkı sağlar?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III
3. I. Tarama
II. Tahlil
III. Tasnif
IV. Terkip
V. Tenkit

Yukarıdaki tarihsel araştırma aşamalarından hangisi "elde edilen verilerin birleştirilerek sonuca ulaştırılması" aşamasıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Tarımsal üretimin başlaması ve Kadeş Antlaşması tarihin konusu içinde yer alırken, dinazorların yaşamı ya da dünyanın oluşum süreci geçmişte gerçekleşmiş olmasına rağmen tarihin konusu içinde yer almaz.

Metne göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Tarihin konusu insan ve insan topluluklarının faaliyetleridir.
B) Bir olayın tarihin konusu olabilmesi için üzerinden belli bir zamanın geçmesi gerekmektedir.
C) Dünyanın oluşumu ve dinazorların yaşamı ile ilgili yeteri kadar kaynağa ulaşılmamıştır.
D) Geçmişte nelerin tarihin inceleme alanı içinde yer alacağına dair kesin bir bilgi yoktur.
E) Tarihin konusu olan olaylar, ülkelere göre farklılık göstermektedir.

5. Tarihçi Edvard H. Carr, tarihin tanımını: "Tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur." şeklinde yapmıştır.

Carr'ın tarihsel süreç ile ilgili görüşleri,

- I. Farklılaşmalar olsa da süreklilik gösterir.
II. Olay ve olgular nedensellik ilişkisi ile birbirine bağlıdır.
III. "Nereden geliyoruz nereye gidiyoruz" sorusunu üzerinde taşır.

yargılarından hangilerinin doğruluğunu kanıtlamaktadır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

Konu Tekrar Testi

6. I. Toplular arası siyasi gelişmeleri ince-
ler.
II. Geçmişte yaşanmış olay ve olguları in-
celer.
III. Araştırmaları yaparken deney gözlem
metodunu kullanır.

Verilerinden hangileri tarih biliminin özel-
likleri arasında yer almaktadır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

7. 1402 yılında Osmanlı Devleti ile Timur ara-
sında yapılan Ankara Savaşı temelinde,
Türk-İslam liderliğine dayanan bir müca-
dele idi. Savaşı kaybeden Osmanlı Devleti
11 yıllık Fetret Devri'ne girmiştir.

Paragrafta bulunan bilgilerde "tarih"
biliminin aşağıdaki özelliklerinden hangi-
sine yer verilmemiştir?

- A) Yer B) Zaman
C) Sebep-Sonuç D) Objektiflik
E) Belgelere dayalı olma

8. Tarih araştırmacısı, araştırma safhasına
hislerini katamaz. Fakat tarihçinin, siyasi
düşünceleri, eğitim seviyesi, inandığı
değerler gibi faktörler, yaptığı araştı-
rmalarına hislerini katmasına neden olabilir.

Buna göre, aşağıdaki özelliklerden hangi-
sinin bir tarihçide bulunması bilimsellik ile
bağdaşmaz?

- A) Tarafsız olma (Objektiflik)
B) Öznellik (Subjektiflik)
C) Tutarlılık
D) Gerçekçilik
E) Araştırmacılık

9. Tarih bilimini diğer pozitif bilimlerden ayı-
ran özelliklerden biri de deney ve gözlem
yönteminin uygulanamamasıdır.

Aşağıdaki ifadelerden hangisi bu duru-
mun nedenidir?

- A) Eski çağ araştırmalarında deney ve
gözlem bilgisinin yetersiz olması
B) Olaylara dair yorumlar için deney-göz-
lem yetersiz kalması
C) Geçmişte yaşanmış olan tarihi olayla-
rın tekrarlanamaması
D) Tarih biliminin insanın yaptıklarını konu
etmesi
E) Tarihin geçmiş ile gelecek arasında
bağlantı kurması

10. Aşağıdakilerden hangisi tarih öğrenme-
nin sağladığı faydalardan biri değildir?

- A) Yarınları inşâ etmemize katkıda bulu-
nur.
B) Toplumsal birlik ve beraberliğe hizmet
eder.
C) Millet olma bilincini geliştirir.
D) Kendi milletini yüceltme becerisi ka-
zandırır.
E) Eleştirel düşünme ve muhakeme yapma
yeteneğini geliştirir.

11. Milli Mücadele yıllarında Kayseri tarihini
araştıran bir tarihçinin aşağıdakilerden
hangisini yapması beklenemez?

- A) Bilgileri eleştiriye tabi tutma
B) Farklı bilim dallarından yararlanma
C) Olaylarda sebep-sonuç ilişkisi kurma
D) Objektif bir tutum sergileme
E) Deney ve gözlem yapma

1. Aşağıdaki kaynak türlerinden hangisi "ikinci el kaynak"lar arasında yer alır?

- A) Mızrak uçları
- B) Bronz süs eşyaları
- C) Giysiler
- D) Paralar
- E) Ders kitapları

2. Bir tarihi olayın sonuçları, kendisinden sonra yaşanan olayın nedenlerini oluşturmaktadır.

Bu durum, tarih biliminin aşağıdaki özelliklerinden hangisiyle daha iyi açıklanabilir?

- A) Tarihi olayların yer ve zaman belirtmesi gerekliliği
- B) Olaylar arası neden-sonuç ilişkisiyle
- C) Olayların yeni bulunan belgelerle değişime uğrayabilmesiyle
- D) Tekrar edilememesiyle
- E) Geçmişte yaşanmış olmasıyla

3. Birbirini takip eden iki tarihsel olayın birinin diğerinin nedeni sayılıp sayılmayacağını belirleyebilmek için;

- I. olayın gerçekleştiği zaman,
- II. olaya dahil kişiler,
- III. olayın gerçekleştiği yer

gibi bilgilerden hangilerinin bilinmesi gerekir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

4. **Tanım:** Tarih, geçmişte yaşamış insan topluluklarının birbirleriyle olan ilişkilerini, yer ve zaman belirterek, sebep-sonuç ilişkisi içinde, belgelere dayandırarak objektif olarak açıklayan sosyal bir bilim dalıdır.

Durum: Cengizhan ile birlikte Moğollar Orta Çağ'da Anadolu, Irak çevresi, Suriye, Horasan bölgelerinde uzun süre egemen güç olmuşlardır. Buna rağmen Moğol Kültürü bu coğrafyalarda kalıcı izler bırakamamıştır.

Yukarıdaki durum değerlendirildiğinde tarihin tanımında geçen;

- I. Sebep-sonuç ilişkisi,
- II. Zaman,
- III. Yer

özelliklerinden hangilerine değnilmemiştir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) II ve III

5. Tarihi bir araştırmada olaylara nesnel yaklaşım doğru bilgiye ulaşmada dikkat edilmesi gereken en önemli hususların başında gelir.

Buna göre;

- I. Araştırma yapılırken günümüz koşulları doğrultusunda değerlendirme yapmak,
- II. Geçmiş o günün koşulları doğrultusunda değerlendirmek,
- III. Belge incelemesinde tarafsız davranmak

gibi davranışlardan bu açıklama kapsamında gerçekleştirilmiştir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) II ve III

1. Video Konu Anlatımı

1.2. TARİHE YARDIMCI BİLİMLER

<p>Coğrafya: Tarihsel olay ve olguların yaşandığı mekânın özellikleri, sağladığı olanaklar veya neden olduğu zorluklar hakkında bilgi verir.</p>	<p>Arkeoloji (Kazı Bilimi): Toprak ve su altında kalmış buluntuları günışığına çıkartan, bu kalıntıları inceleyip tarihsel bilgi sağlayan önemli bir bilim dalıdır.</p>	<p>Antropoloji (İrk Bilimi): Fiziki antropoloji: İnsan ırkının oluşumunu araştırır. Kültür antropolojisi: Kültürlerin, tarih öncesi dönemlerden başlayarak günümüze kadar olan gelişimini inceler.</p>	<p>Sosyoloji: Topumsal ilişkileri inceler (Göç, savaşlar, siyasal birliklikler, kıtlıklar). Toplumdaki olayların anlamak ve toplumun temel dinamiklerini kavramak için tarih bilimi sosyolojiden yararlanır.</p>
<p>Etnoğrafya: Toplumların yaşayış, örf, adet ve geleneklerini inceleyen bilim dalıdır. Etnoloji biliminin bir alt bölümüdür.</p>	<p>Filoloji (Dil Bilimi): Bir toplumun tarihini anlamak için o toplumun dilini bilmek gerekir. Bu da filoloji yani dil bilimi sayesinde olur. Kaynak eserlerin, incelenmesi ve yorumlanması ile tarihe yardımcıdır.</p>	<p>Nümizmatik (Meskükat): Madeni ve kağıt para ile madalya gibi değişim aracı olarak kullanılan nesnelere inceleme bilim dalıdır. Paraların incelenmesi ile elde edilen veriler o devrin siyasi, ekonomik ve sanatsal özelliklerinin öğrenilmesini sağlamaktadır.</p>	<p>Epigrafi (Kitabe Bilimi): Kitabeleleri araştırıp inceleyen, çözümleyen ve yorumlayan bilim dalıdır. İster tek kitabe olsun ister bir yapı üzerine monte edilmiş kitabeler olsun, içerdikleri bilgilerin doğruluğu tarih bilimi için çok önemlidir.</p>
<p>Paleografya (Yazı Bilimi): Eski yazıların çözümlenmesi ve özelliklerinin belirlenmesi açısından tarihe yardımcı olmaktadır.</p>	<p>Diplomatik: Belgeleri, özellikle dönemin tarzı açısından değerlendirir, gerçekte olup olmadıklarını belirlemeye çalışır. Her devletin, her iş için düzenlediği ayrı bir belge biçimi vardır.</p>	<p>Şecere: Genoloji ve Ensap cetveli olarak da tarih bilimi için faydalı bilgiler sunar. Ancak asil bir soy hazırlamak isteyen kişilerce kötüye kullanıldığı da görülmektedir.</p>	<p>Kronoloji (Takvim Bilgisi): Tarihi olayların oluş sırasını belirleyen, zamanın bölümlere ayrılmasını düzenleyen, böylece olayların daha kolay anlaşılmasını sağlayan bilim dalıdır.</p>
<p>Kimya: Karbon 14 metodu ile tarihi buluntuların yaşlarının tespitini sağlaması bakımından tarihe yardımcıdır.</p>	<p>Sigilliografi: Mühürlerle ilgilenen ve bu konuda tarihe yardımcı olan bilim dalıdır.</p>		

▶ Destek Sorusu 1

Tarihi çağların araştırılmasında hangi bilim dallarından yararlanılabileceğini belirtiniz.

▶ Çözüm 1

2. Video Konu Anlatımı

OLAY (VAKA)

İnsanlığı ilgilendiren siyasi, iktisadi, sosyal, kültürel ve dinsel alanlarda kısa sürede ortaya çıkan önemli gelişmelere olay denir. Olayın başlangıç ve bitiş tarihi her zaman bellidir.

Fransız İhtilali

OLGU (VAKIA)

Meydana gelen olayların zaman içinde, uzun sürede oluşan durumlarına denir. Bu gelişme olaya göre soyuttur.

Ulus Devletlerin Kurulması

► Destek Sorusu 2

Aşağıdaki tabloda verilen gelişmelerin, olay ve olgu kavramlarıyla eşleştirilmesini yapınız.

Hicret	
İslamiyetin yayılması	
Talas Savaşı	
Batı Roma İmparatorluğunun yıkılması	
Malazgirt Savaşı	
Türkiye'nin çağdaşlaşması	
Amerika'nın keşfi	
Avrupa'nın etnik yapısının değişmesi	
Feodalitenin yaygınlaşması	

3. Video Konu Anlatımı

1.3. ZAMAN VE TAKVİM

Tarihi olayların zaman içinde düzenli bir biçimde incelenmesi takvim ile gerçekleşir. İnsanlar zamanı yıllara, aylara ve günlere bölerek siyasi-sosyal-iktisadi ve kültürel yaşamlarını düzene koymuşlardır.

Takvim günümüzde Ay yılı ve Güneş yılı olarak iki şekilde kullanılır.

AY YILI ESASLI TAKVİM: Ay'ın dünya etrafında bir turu yani kendi eksenini etrafında 12 kez dönüşünü esas alır. Sümerler tarafından bulunmuştur. 1 yıl 360 gün ve 12 ay iken müslümanlarca bir yıl 354 gün olarak hesaplanmıştır.

GÜNEŞ YILI ESASLI TAKVİM: Dünyanın Güneş etrafındaki bir turu ile geçen süredir. Güneş yılı esaslı takvimin temeli Mısırlılar tarafından atılmış, Roma imparatoru J. Caesar (Sezar) tarafından "Julien Takvimi", Papa XIII. Gregorius tarafından "Gregoryen Takvimi" adını almıştır. Hz. İsa'nın doğumunu başlangıç kabul edilir ve bir yıl 365 gün 6 saattir.

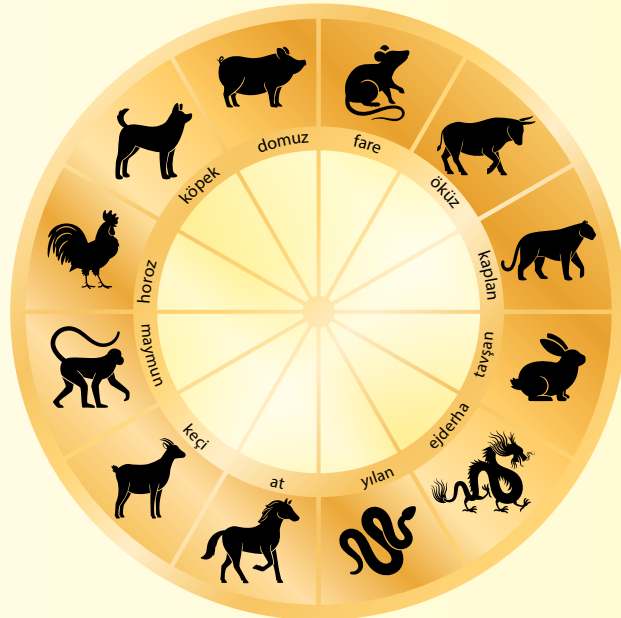
Destek Noktası

Takvimin gök cisimlerinin hareketlerinin incelenmesiyle ortaya çıkması **Astronomi** bilimini geliştirmiştir.

Destek Noktası

Günümüzde çoğunlukla Güneş yılı esaslı "**Miladi Takvim**" kullanılır.

12 Hayvanlı Takvim

▶ Destek Sorusu 3

Takvim biliminin gelişmesi sonucu hangi bilim dalında ilerlemeler gerçekleşmiştir?

▶ Çözüm 3

4. Video Konu Anlatımı

TÜRKLERİN KULLANDIĞI TAKVİMLER

ONİKİ HAYVANLI TAKVİM	HİCRİ TAKVİM	CELALİ TAKVİM
<ul style="list-style-type: none"> Orta Asya'daki Türkler tarafından bulunmuştur. 1 yıl 365 gün 12 aydır. Güneş yılı esaslıdır. Her aya bir hayvan adı verilmiştir. Bu takvimin başlangıcı yoktur. 	<ul style="list-style-type: none"> Türklerin İslamiyeti kabulü ile kullandığı takvimdir. Hz. Ömer düzenlemiştir. Ay yılı esaslıdır. 1 yıl 354 gündür. Başlangıcı 622 yılı hicrettir. 	<ul style="list-style-type: none"> Selçuklu sultanı Melikşah mali işler için "Ömer Hayyam"a hazırlatmıştır. 21 Mart yılbaşısıdır. Güneş yılı esaslıdır.
RUMİ TAKVİM	MİLADİ TAKVİM	<p>NOT: Türklerin tarihi süreçte yaşam şartları, ekonomik zorunluluklar, kültürel etkileşim gibi nedenlerle çeşitli takvimler kullandığı görülmektedir.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Osmanlı'da 1839'dan itibaren kullanılmıştır. Avrupa ile ekonomik işleri düzenlemek için hazırlanmıştır. Başlangıcı hicrettir. 1926 yılına kadar kullanılmıştır. 	<ul style="list-style-type: none"> En yaygın kullanılan takvimdir. Güneş yılı esaslıdır. 1 yıl 365 gün 6 saattir. Türkiye Cumhuriyeti'nde 1926 yılından itibaren kullanılmıştır. 	

▶ Destek Sorusu 4

Türklerin kullanmış olduğu takvimlerin hangilerinin Güneş yılını esas aldığı belirtilir.

▶ Çözüm 4

▶ Destek Sorusu 5

Türklerin İslamiyet'i kabul etmeden önce kullandıkları takvim hangisidir?

▶ Çözüm 5

5. Video Konu Anlatımı

Milat
(Hz. İsa'nın Doğumu)

100 0 100

M.Ö. 1. YÜZYIL				M.S. 1. YÜZYIL			
99-50 (1. yüzyılın ilk yarısı)		49-0 (1. yüzyılın ikinci yarısı)		0-49 (1. yüzyılın ilk yarısı)		50-99 (1. yüzyılın ikinci yarısı)	
99-75 (1. çeyrek)	74-50 (2. çeyrek)	49-25 (3. çeyrek)	24-0 (4. çeyrek)	0-24 (1. çeyrek)	25-49 (2. çeyrek)	50-74 (3. çeyrek)	75-99 (4. çeyrek)

- Toplumlar kendi takvimlerini oluştururken kendileri için önemli saydıkları tarihi olayları "başlangıç" olarak kabul ederler.
- Yüzyıl hesaplamaları şu şekilde olur:
 - * Verilen tarih eğer iki basamaklı ise, birinci yüzyıldır.
Örnek: MS 59 yılı → 1. yy MS 97 yılı → 1. yy
 - * Verilen tarih üç basamaklı ise yüzler basamağına "bir" eklenir.
Örnek: MS 900 yılı → 9 + 1 → 10.yy
MS 751 yılı → 7 + 1 → 8. yy

► Destek Sorusu 6

M.S. 1453 yılının hangi yüzyılın hangi yarısı ile çeyreğine denk geldiğini yazınız.

► Çözüm 6

► Destek Sorusu 7

6. yüzyılın 3. çeyreği hangi yıllar arasını kapsar yazınız.

► Çözüm 7

1. Osmanlı Devleti'nde 1839'dan sonra kullanılan Rumi takvimin amacı Avrupa ile yaşanan ekonomik ilişkilerdeki zaman problemini çözmektir.

Aşağıdakilerden hangisi Rumi takvimin özelliklerindedir?

- A) Toprak vergilerinin düzenlenmesi ve Avrupa ile ekonomik ilişkilerdeki sorunları düzenlemek için hazırlanmıştır.
- B) Ay yılı esaslı bir takvimdir.
- C) Hz. İsa'nın doğumu başlangıcıdır.
- D) Selçuklu Sultanı Melikşah'a ithaf edilmiştir.
- E) Aylara hayvan isimleri verilmiştir.
2. Aşağıdaki dönemlerden hangisi tarihi devirler içerisinde yer almaz?
- A) Yakın Çağ
- B) Yeni Çağ
- C) Tunç Devri
- D) İlk Çağ
- E) Orta Çağ

3. Eski insanlar takvimleri geliştirirken daha çok Güneş ve Ay'ın hareketlerini takip etmişlerdir.

Bu durum aşağıdaki bilim dallarından hangisinin gelişimini sağlamıştır?

- A) Epigrafi
- B) Nüvizmatik
- C) Etnografya
- D) Astronomi
- E) Heraldik

4. Tarihe yardımcı bilimlerden "nüvizmatik" in ilgi alanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kitabeler
- B) Destanlar
- C) Eski Diller
- D) Eski paralar
- E) Topraktan yapılmış eşyalar

5. Aşağıdakilerden hangisi Türklerin İslamiyet'i kabul ettikten sonra kendileri tarafından oluşturulan ilk takvimdir?

- A) Celali Takvim
- B) Rumi Takvim
- C) 12 Hayvanlı Türk Takvimi
- D) Hicri Takvim
- E) Miladi Takvim

6. Osmanlı Devleti tarafından 1839'dan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Takvimini oluşturulma amacı Avrupa Devletleri ile ekonomik işleri düzenlemektir. Başlangıcı Hicret olarak kabul edilmiştir.

Yukarıda özellikleri verilen takvim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Miladi
- B) Rumi
- C) 12 Hayvanlı Türk Takvimi
- D) Hicri
- E) Celali